

Het eiland

Koos Terpstra

Het eiland

Ambo|Anthos
Amsterdam

ISBN 978 90 263 4339 1

© 2020 Koos Terpstra

Omslagontwerp Riesenkind

Omslagillustratie © Building sand castles, Westerland,

Sylt, Schleswig-Holstein, Germany, c.1890-c.1900/

Private Collection/Bridgeman Images

Foto auteur © Ruud Pos

Verspreiding voor België:

Veen Bosch & Keuning uitgevers nv, Antwerpen

Het eiland

Waar ik vandaan kom was alles groots.

Oneindige stranden, bossen waar je in verdwaalde. Herfststormen die ons na afloop verbijsterd naar buiten deden kruipen, nauwelijks gelovend dat we het overleefd hadden. De zee die er altijd was, die hele duinenrijen wegsloeg en tegen de dijk op reed als een oversekste puber, maar ook glad als een spiegel op ons kon liggen wachten. Als er onweer kwam ving het eiland het op, sloot het in en liet het uitrazen, met klappen die ons de handen op de oren liet drukken, het weerlicht dat de nacht dag leek te maken, tot er niets meer van over was en een paar armzalige wolkjes hun weg konden vervolgen richting het vasteland, waar ze geen weet hadden van wat die wolkjes kort daarvoor nog hadden aangericht.

Natuurlijk las ik van werelden waar dansfeesten waren, mensen in prachtige kledij die met een glas in de hand converseerden en lachten, werelden die tinkelden en waar lichtheid en beschaving heersten, waar F. Scott Fitzgerald en Louis Couperus elkaar de hand reikten, Picasso en Warhol elkaar hun laatste werk lieten zien, waar ideeën net zo belangrijk waren als eten, waar The Rolling Stones en Sjostakovits tegen elkaar opboden

en de vrouwen sprookjeswezens waren. Zo was het bij ons niet. Pas veel later, toen ik ook kennisgemaakt had met die andere wereld en een keuze kon maken, kon ik het verschil zien. En natuurlijk koos ik in eerste instantie liever voor die andere wereld, het bijzondere ervan, zelfs zo dat dat een deel van mijn nieuwe leven werd. Om er nog veel later achter te komen dat het een niet veel voor het ander onderdeel, het is maar hoe je ernaar kijkt.

Wat we niet hadden was een grens, zo één met een grenspaal en mannen in uniform erbij en een bord waarop stond: hier eindigt Nederland en begint Duitsland, bijvoorbeeld. Bij ons was dat diffuser: waar de zee begon kon je niet verder, waar de zee begon was het eiland afgelopen, daar waren geen borden of mannen in uniform voor nodig. Je zag in de verte weleens een schip langsvaren. Ook zoiets. Beelden uit een andere wereld die je een trilling van verwachting en avontuur konden geven. Toen ik veel later in mijn leven op zo'n schip aanmonsterde, sloeg bij het verlaten van de haven de heimwee al toe; of heimwee, ik zag vanaf het schip iemand fietsen achter de dijk en ik wilde die fietser zijn, en ik wist tegelijk dat als ik die fietser was, ik die man op het schip wilde zijn, voor eeuwig letterlijk tussen de wal en het schip. Als je eenmaal weggaat ben je verloren. Maar voordat ik dat wist moest ik al veel wijzer en ouder zijn geworden.

Ik had natuurlijk ook wel ouders gewild die schrijver waren. Of ontdekkingsreiziger. Of die grote feesten gaven. Maar die ouders had ik niet. Ik had de ouders die ik had, en hun wereld ga ik herscheppen. De wereld die het ooit voor mij geweest is. En wat ik niet meer wist heb ik verzonnen in de zekerheid daarmee dichterbij de waarheid te komen.

Voor een kind zijn alle stranden oneindig en bossen mysterieus, is het leven eeuwig en zijn volwassenen mensen die weten

wat ze doen. Mijn eiland was mijn leven. Geen ontsnappen aan.
Ik heb mijn jeugd overleefd, vraag me niet hoe. Het eiland heeft
me gevormd en gered.

En daar ga ik over vertellen.

Het huis

Ik kijk naar mijn huis. Ik sta ervoor. Er woont iemand anders in. Er staan narcissen in de tuin. Die zijn misschien nog wel door mijn vader geplant. Er zitten hier en daar littekens op de muren. Die zijn misschien nog van ons. Het is ons huis en dat is het niet meer. Het heeft ons beschermd. Alle regenbuien, alle stormen, de hete zomers. Een huis vol herinneringen. Het is het huis waar ik opgegroeid ben. Als je stil bent kun je de stemmen nog horen.

De verjaardagen. De opwinding die je voelde als kind. De voorbereiding. Sigaretten die in een glas werden gezet zodat ze gemakkelijk te pakken waren. Een enorme luxe was dat. Niemand die er ook maar een seconde aan dacht dat die dingen levensgevaarlijk waren. Andere dingen waren levensgevaarlijk. Het leven was levensgevaarlijk. Mensen gingen dood. En daar werd over gepraat, over de mensen die doodgingen, over de meest vreselijke ongelukken, mensen die onder een paard kwamen, of platgedrukt werden door een of andere machine. Daar praatten ze dan over. De tantes en de ooms. Het huis stroomde vol. De tantes die je lief vond en de tantes die streng

waren. Tantes die je met overweldigend plezier lieten verdwijnen in hun vlees, maar ook taaie tantes. De een niet per definitie liever dan de ander. Ooms die zeiden: ik haal alles eruit wat erin zit. Maar niet met jou bezig waren. Anderen die je een vriendschappelijke draai om je oren gaven bij het binnenkomen. De ooms met hun handen als kolenschoppen, die waren als je vader, maar dan anders. Ze schoven naar elkaar toe en je voelde dat er een band was, je voelde wat familie was, al kon je dat nog niet zo benoemen, en zichzelf benoemden het zeker niet. Ze mompelden wat, voor anderen onverstaanbaar, voor elkaar glashelder.

Dat je tante ook echt een zusje van je vader was geweest was niet iets wat ik in mijn jongenshoofd kon krijgen, want groei, en ook volwassenheid, was iets ongrijpbaars nog. Zoals ook wie aangetrouwd was en wie niet, het was voor mij, als kind, iets wat niet bestond. Wie wel zusje of broertje was en wie niet, het was er niet. Dat ze een leven hiervoor hadden gehad, dat ze elkaar allemaal gevonden hadden en dat ze hopeloos verliefd moeten zijn geweest, sommigen, dat hoorde niet tot het beeld dat je van ze had. Alles was wat het was, voor mij niet van belang, gebeurd voor mijn startpunt, het was stabiel.

Wat waren de mensen oud toen ik jong was.

Geen seconde had je het idee dat je later ook zo zou worden, maar ik ben zo geworden. Ik en mijn broer, zo zouden we bij elkaar gezeten hebben als hij nog had geleefd. Twee woorden, grinniken, zwijgen, soms wat terugzeggen, totaal begrip. Maar mijn broertje is er niet meer. Overigens hadden we dat al samen, hij en ik, in onze eerste levensjaren, dat begrip. Ik weet er zelf

niets meer van, maar iemand heeft me verteld dat mijn broer, hij was anderhalf jaar jonger dan ik, geen Nederlands leerde spreken. We waren altijd samen en we hadden een brabbeltaaltje waarin we elkaar volledig begrepen, en wilde hij iets weten van de wereld buiten ons, dan vertaalde ik dat voor hem. Dat werd onwenselijk geacht omdat het zijn ontwikkeling schaadde, waarna we uit elkaar werden gehaald. En uiteindelijk heeft hij Nederlands leren spreken zoals iedereen. Ook toen was er een grens aan wat kon en mocht. Dat de scheiding ons pijn gedaan heeft lijkt me logisch, maar dat is in mijn geheugen niet blijvend geregistreerd, al kan ik het me, als ik een beetje mijn best doe, heel goed voorstellen en er alsnog pijn van hebben. Maar er is genoeg om pijn van te hebben dus laat ik daar niet al te veel mijn best voor doen en dat aan me laten voorbijgaan.

Als kind zat je erbij en vond je het spannend en geweldig. Het kleine jongetje op de familieverjaardagen wist nog niet dat hij een minuut later en vijfenvijftig jaar ouder aan dat alles zou denken alsof het net daarvoor gebeurd was. En toch, als ik eraan denk, vraag ik me af wat er dan gezegd is, al die woorden, wat ik er nog van weet. Dat is zo weinig dat ik amper kan geloven dat ik erbij ben geweest, of anders, wat het nut is van ergens bij zijn als je er zo weinig van kunt onthouden.

Over de doden werd gesproken, over ernstige zaken, over zaken van belang. Over politiek. Al geloof ik niet dat er discussies gevoerd werden, het waren gesprekken van mensen die het met elkaar eens waren en niet konden begrijpen dat de rest van de wereld het niet zo zag. Maar vooral werden er verhalen tot in het oneindige gerecycled, elke keer weer met een enthousiasme alsof het de eerste keer was, de clou was bij iedereen bekend, ie-

der afzonderlijk had hem woordelijk uit kunnen spreken, maar hij werd ontvangen alsof hij zojuist bedacht was, in een uitbarsting van gelach en medeleven.

En als er een paar glaasjes in waren gegaan, nooit buitensporig veel, dat was meer iets voor de jeugd, de dames advocaatjes met slagroom, dan werden er nog weleens dingen gezegd die dan zoals men zei 'niet voor kinderen bestemd waren' en werd er met rode hoofden gegrinnikt en besmukt in het rond gekeken. Dat wij daar als kinderen bij zaten was geen enkel probleem, het was meer het idee van iets verbodens zeggen dan dat er nou zoveel gezegd werd, het was allemaal in het nette, zeker als ik bedenkwat ik in mijn latere leven gezien heb.

Laat werd het niet. Het leven begon vroeg de volgende dag. Er waren koeien die gemolken moesten worden en de mensen die niets meer met koeien te maken hadden, waren nog te diep geworteld in dat leven om al tot de conclusie te kunnen komen dat een paar uur later beginnen ook tot de mogelijkheden behoorde. Dat was iets voor volgende generaties.

Ze verdwenen weer in de nacht. Naar hun eigen huizen, hun eigen kastelen, hun eigen privéterrein, hoe klein ook, waar ze heer en meester waren. Waar ze hun eigen stoel hadden. Waar het ging zoals zij wilden. Waar ze zelf de sigaretten in een glaasje zetten als zij het waren die jarig waren. Tot over twee of drie weken, want de familie was dermate groot dat dat maar doorging. Thuis werden de glazen opgeruimd, misschien al wel afgewassen, de stoelen weer op zolder, morgen zou er niets meer van te zien zijn. De verhalen die verteld waren hingen nog in de lucht, vonden hun plek ergens, in mij, maar overal eigenlijk,

rustig wachtend tot iemand ze weer oppikte, om ze misschien een draai te geven, ze beter te maken, ze opnieuw te omarmen, zodat ze weer hun functie hadden, en tot die tijd hielden ze zich rustig en gingen wij naar bed. Een andere avond dan andere avonden. Zonder een spoor van geluid zinderden de woorden na.

Daar heb ik mijn verhalen geleerd, daar ben ik gevormd, dat is mijn manier van kijken naar de wereld geworden. Ooms die grootheden waren, tantes als instituten. Je had geen oordeel nog, alles was absoluut en eeuwig. Geen benul dat jaren later iedereen dood zou zijn en dat dan niet door een vreemd soort ongeluk of een grote ramp, maar gewoon omdat het leven dat ongeluk of die ramp is. Niemand is er meer over. Ze waren onafhankelijk en zijn nu dood.

Het huis staat er nog. De verjaardagen zijn momenten in een tijd ergens, en zullen jaar na jaar onveranderd doorgaan, opnieuw en opnieuw. Al wordt het gelach en de opwinding hoe verder we komen steeds minder. Langzaam verzwakt het tot er niets meer over is. Stemmen die als je stil bent nog net kunt horen.

Het is een koude dag. Weinig mensen op straat. Ik ril in mijn jas.

Ik kijk naar het huis. Het was mijn huis. Het is mijn huis niet meer.

Een kraai landt op het dak.

Feiten over het huis:

Een houtrijke woning werd het genoemd. Op mijn derde zijn we ernaartoe verhuisd, een gok van mijn vader die uiteindelijk goed uitpakkt heeft, maar een gok was het, een losse arbeider die een huis kocht. Mijn moeder heeft er haar relatieve rijkdom van 'r laatste jaren aan te danken gehad, terwijl ze zich nog levendig herinnerde hoe nerveus ze was en hoeveel liever ze gewild had dat ze het niet gedaan hadden toen, dat huis kopen.

Het was houtrijk om het goedkoper te maken, niet om het een Zweedse of bijvoorbeeld Amerikaanse (Louisiana) sfeer te geven, daar deden ze niet aan. Het ging om de prijs. Het moest betaalbaar zijn. Maar toen het hout uiteindelijk vervangen kon worden door steen was dat niet meer mogelijk omdat een schoonheidscommissie besloot dat het karakter van de straat aangetast zou worden als het hout verdween. Het steen kwam toch, maar daar werd dan weer hout tegenaan getimmerd om het oorspronkelijke ontwerp overeind te houden. Zonde en overbodig. Maar je zou ook kunnen zeggen dat mijn vader dankzij dat hout het huis had kunnen betalen en daar mocht op deze manier ook best aan gerefereerd worden. Al kon mijn vader dat geen barst schelen, over dat soort dingen deed hij niet sentimenteel. Steen is steen en hout is hout en dat laatste vergt heel wat meer onderhoud. Dat was het sentiment dat hij begreep.

Er was een tuintje voor, met gras en wat bloemen en er was een tuintje achter, met gras en wat bloemen. Mijn vader had op diverse plekken schuurtjes gebouwd en achterin had hij een vijvertje gegraven, waar goudvissen in zaten. Hij bezwoer dat hij die er nooit in gegooid had, dat die er op een gegeven moment gewoon waren. We zijn hem pas veel later gaan geloven omdat hij het stug vol bleef houden. Toen kwamen we tot de conclusie

dat het de reiger moet zijn geweest die het vijvertje bezocht, dat die visseneitjes aan zijn poten gehad moet hebben. Toen ze erin zaten moesten we een net over de vijver leggen om die goudvissen tegen diezelfde reiger te beschermen. Zo bleef je aan de gang.

Liefde

-Vind je het niet erg dat je niets meer weet?

Nee, zei mijn moeder. Als je niet weet wat je niet weet, is dat niet zo erg.

-Nee, zei ik.

Nee, zei ze, dat is waar. Maar veel waren we niet opgeschoten met de discussie.

-Niets is toch wat het lijkt.

Nee.

-Zo is er altijd wel wat waar, zei ik.

Ja, dat is wat het leven is, zei ze.

Ik ben bij de orendokter. Hij heeft me onderzocht en hij zegt: Ik heb goed nieuws en slecht nieuws. Je hebt het gehoor van een jongen van achttien op je zestigste.

-Is dat het goede nieuws?

Ja, want er is een klein stukje weg, ga je niet meer terugkrijgen, is voor altijd weg.

Hij liet me een grafiek zien. In een mooie lijn ontbrak één stukje. Hij wees er met de pen naar.

Dat ben je kwijt.

En sindsdien weet ik dat ik geen krekels meer hoor. Die zitten precies in dat gedeelte. Ik heb nergens last van. Alleen als ik met mijn vriendin ben, die kan zich zo niet voorstellen dat ik krekels niet hoor, dat elke keer als wij langs een zingende berm of een zingend weiland lopen ze mij moet vragen: hoor je die krekels nou echt niet. En op die momenten wordt het vervelend, want op die momenten weet ik dat ik wat mis. En elke keer doet ze het. En elke keer voel ik het gemis.

Echt iemand leren kennen is moeilijk, misschien onmogelijk.

Mijn moeder wilde held worden. Misschien schrijf ik het verkeerd op. Mijn moeder was een held. En uiteindelijk borduurde ze het huis vol en liet zich door niets uit het veld slaan. Ze was altijd flink, ook al ging dat ten koste van zichzelf.

Het moet haar onuitstaanbaar gemaakt hebben.

Veel te veel energie. Veel te luid. Veel te veel ambitie. Veel te veel.

Ik ben bij 'r langs geweest om te weten te komen wat ze nog wist.

Ik wilde weten hoe ze mijn vader had leren kennen.

Mijn moeder studeerde door 'r huisje. Sprak over niets en vond dat gezellig. Klaagde over niets. Leefde 'r leven uit.

-Je kunt steeds minder, zei ik tegen 'r, is dat niet moeilijk.

Ja, zegt ze: op een gegeven moment moet je alles opgeven. In het begin was het niet leuk. Maar wat kun je eraan doen.

-Wat hou je nog over straks? zeg ik. Je ziet nu niks meer, je kunt niet borduren, je kunt niet meer met de trein. Wat hou je nog over?

Niks, maar daar ga ik nu niet aan denken.

Altijd borduren en naaien. Nooit stilgezeten.

Ze probeert een fotoalbum te vinden. Lukt niet. Ik weet niet precies welk fotoalbum of waarom.

Ze vindt wel een tekenboek van de lagere school. Daar staat ze dan met het boek in 'r handen. Het boek waar ze vijfentachtig jaar geleden in een andere wereld in heeft zitten tekenen. Ze bla-dert er wat afwezig in, maar toch ook niet. Ze glimlacht bij een tekening, ik weet niet waarom dat is. Het boek dat ze zoekt kan ze niet vinden.

Wel een fotoboek van hun trouwerij.

-Laat eens zien.

Ze zijn in de residentiestad getrouwd. Daar kwam ze van-daan.

Ik kijk naar de mensen op de foto. Best veel mensen. Ik heb altijd gedacht dat ze eenzamer waren. Er wordt gelachen.

Ze waren zo verbijsterend jong. Met het leven nog aan hun voeten.

Daar werden de stad en het dorp even gemengd.

Het fotoboek van hun trouwen is er nog, alle mensen niet meer. Ze is de laatste.

Wat is een leven vraag ik me af. Ergens onderweg is het belang-rijk geweest, ergens onderweg was iemand bereid ervoor te vechten.

Over 'r huwelijksdag kan ze niets meer vertellen.

-Werd er gezongen?

Nee.

-Toespraken?

Dat zal wel. Vast wel.

-En je trouwjurk?

(trots) Zelfgemaakt! Ik kon alles maken. Ook wat jullie aanhadden. Ik kon schilderen, timmeren, licht aanleggen. We konden alles met onze handen doen.

Moest ook wel, we waren arm.

Boon, de melkboer, die kwam dan door de straat. Vader was werkloos. Ik kon de melk niet betalen. Boon zei: ik zet het toch voor de deur. Ik vertrouw je, je hebt nooit schulden gehad. En ik heb elke cent terugbetaald. Ik kon van een dubbeltje enorm veel doen. Maar ik schaamde me er wel voor. Maar ja, er zijn in je leven altijd teleurstellingen.

-Welke dan?

Weet ik niet. Ik onthoud ze niet, dan heb je geen leven.

Waar droomde mijn moeder van?

Tante Corrie, die toen nog niet mijn tante was, was mijn moeders vriendin in de residentiestad, en zij was met een eilander getrouwd. Ome Dirk. De broer van mijn vader. Tante Corrie had een nicht op het eiland, en die kreeg 'r derde kindje, en ze vroeg: kun je komen helpen. Zo kwam tante Corrie op het eiland. En zo werd ze verliefd op ome Dirk. In de residentiestad zijn ze getrouwd, Corrie en Dirk. Op de bruiloft was mijn vader ook.

-Dus daar heb je mijn vader voor het eerst gezien.

Nee, toen was hij me niet opgevallen.

-En hij?

Nee, ook niet. Hij heeft later weleens gezegd, toen ik ernaar vroeg, dat hij mij wel gezien had maar dat hij dacht, dat is niets voor mij.

-En later wel?

Ja.

-Hoe dan?

Ik ging op het eiland wonen. Ik was ziek en moest er even uit. En daar was je vader.

-Ziek? Hoezo?

Ze was vijf jaar verloofd geweest en dat was net een paar maanden uit.

-Wacht even, je was vijf jaar verloofd geweest?

Ja.

-Vijf jaar?

Ja.

-Wanneer?

Na de oorlog.

-Met wie?

Jan heette-ie.

Direct na de oorlog ging ze weer uit. Straatfeesten, er waren overal straatfeesten, dansen met een vriendinnetje. Die had een man leren kennen en die had een vriend. Hij was de jongste uit een gezin met vier zusters, verwend tot en met. Ze gingen snoep halen (dat was op de bon), wandelen. Echt uitgaan was er niet bij. De snoepjes die ze aan hem gaf deed hij in zijn zak, bewaarde hij voor later. Zijn vriend was jarig en hij vond dat zij het cadeau dan moest betalen. Haar hele loon ging naar de uitzet. Zijn moe-

der was jarig. Wil jij een cadeautje kopen. Moest zij betalen. Wilde ze niet, werd hij kwaad om. Hij leerde thuis voor hbs. Zij was thuis of zat bij hem als hij aan het leren was. 'Ik had nooit wat.' Ze deden nooit wat. Opeens werd zij gevraagd: Annie, waarom was jij er zaterdag niet. Er was een groot feest van zijn werk. En daar was zij niet voor uitgenodigd. Hij was er met iemand anders heen gegaan.

'Je oma heeft zo gehuild toen ik het uitgemaakt had.'

Samen met 'r moeder heeft ze de verlovingsring verkocht. En toen was ze dus ziek en ging naar tante Corrie en zou ze mijn vader ontmoeten.

De vader van een vriendin van mij is bij zijn gezin weggegaan om met een veel jongere vrouw te trouwen. Met die jongere vrouw begon hij opnieuw en het kind dat ze kregen was die vriendin van mij. En zij zei daarover: het was misschien wel heel erg dat hij dat gedaan heeft, maar het is wel mijn vader, en een heel lieve vader, en als hij het niet gedaan had was ik er niet geweest, dus het zal allemaal wel.

En zo ben ik het slechte karakter van die Jan veel verschuldigd, zoals ook mijn tante Corrie, en nog duizend andere dingen waar ik geen weet van heb. We zijn de kinderen van onze ouders, maar vooral zijn we kinderen van het toeval.

Waarom bleef ze bij die Jan. Ach, kon ze geen antwoord op geven.

Ik had een vriend, dat was het 'm. Vijf jaar verknoeid. Nooit seks gehad.

Wat een verschil met nu: ze was een groentje.

Ik had de oorlog meegemaakt.

-Wat deden jullie dan?

Met z'n vieren wandelen. We gingen altijd maar wandelen.

Als hij afscheid nam zat mijn moeder boven aan de trap: 'Is het zoentje nou nog niet gegeven?' Een nare man was het.

-Maar dat oma dat zei was ook niet zo leuk.

Nee.

-Was je nooit verliefd op hem.

Nee.

-Maar je was er wel ziek van toen het uit was?

...

-Dat zei je net.

Ja.

-Daarom ging je naar het eiland.

-En daarvoor?

Dat zei ik net: oorlog, daarvoor was het oorlog. Ik was veertien toen de oorlog uitbrak. Mocht je na achten niet buiten. Avondklok. Verduistering. Overdag werkte je. 's Avonds mocht je niet naar buiten. Anders werd je doodgeschoten. Niemand ging naar buiten. Tante Corrie heeft nog een week gevangengezeten.

Ik probeer het me voor te stellen: je bent veertien, je bent net van plan aan je puberteit te beginnen en dan begint er een oorlog. De hele wereld zindert, jij zindert en je zit in huis met de gordijnen dicht. Vijfjaar.

Vijfjaar oorlog, daarna vijfjaar Jan.

-En toen kwam je op het eiland?

Ja.

-Hoe was dat?

Fijn. Rust. Ik hield van het platteland.

Ze jubelt erover.

Het was alles wat ik miste.

-Wat vond je dan mooi?

Alles.

-Voelde je je welkom?

Ja. Je kende niemand. Het was voorjaar. Overal liepen lammetjes. Het was niet nodig een jas te dragen. Het was er stil. Geen overbodige geluiden. De geuren waren overweldigend. Het gras, de kruiden, de zee, zon. Het omarmde me. Ik werd weer jong en sterk.

Binnen vier weken op het eiland was mijn vader er al, maar ze durfde het niet. Ze durfde het niet aan na vijfjaar verloofd te zijn geweest. Ze had niet direct zin in iets nieuws.

Ze kwam in een betrekking. Ze werkte bij diverse mensen in de huishouding.

-Hoe heeft hij je dan gewonnen?

Hij was er niet. Hij was met een boer naar Frankrijk, sneeuw-klokjes halen. Die trokken ze uit de bossen in Frankrijk. Ze gingen erheen en laadden hun auto vol. Een soort rooftochten. Volgeladen terug en dan werd de boel hier verkocht. En weer opnieuw en opnieuw. Niemand die zich er druk over maakte, daar niet en hier niet. Goeie handel. Jarenlang.

-En daarna gebeurde het?

Nee, toen hij weg was.

Er kwamen opeens brieven van mijn vader. Hele lange en leuke brieven. De een na de ander. Charmant, grappig. Die brieven hebben het werk gedaan.

Ze trouwden op haar zesentwintigste. En daarmee werd Corrie mijn tante Corrie en mijn moeders schoonzusje. Werd ze van vriendin familie.

-Was je verliefd?

Ja, die brieven.

Die brieven zijn niet bewaard gebleven. Dat kwam omdat een paar kleine meisjes uit het gezin waar ze werkte, de liefdesbrieven van hun ouders gevonden hadden en die in verschillende brievenbussen in de buurt hadden gedaan en mijn moeder wilde er zeker van zijn dat dat niet met haar brieven gebeurde, dus ze heeft ze verscheurd.

-Wat weet je nog van die tijd? Was je stapelverliefd? Weet je nog hoe dat voelde, verliefd zijn?

Nee, weet ik niet meer. Ja, dat weet ik wel, maar dat weet ik niet meer. Je weet het wel, globaal, maar je komt er niet meer bij.

Ik liep eens met vader door de Koogerstraat, toen werd er gezegd door twee mensen: 'August? Met een vrouw!? Dat kan niet.' Ze dachten dat hij homo was omdat hij nooit met een vrouw gezien was. En toen was ik er.

-Heb je hem toen even stevig vastgepakt?

Weet ik niet meer.

-Dat vond je vreselijk hè, dat-ie August genoemd werd.

Ja, dat vond ik vreselijk. Dat heb ik iedereen afgeleerd. Auke, hij heette Auke. Niet August.

Je vader praatte nooit veel, dan zei-ie een paar dingen en dan was-ie uitgepraat. Ik heb eens op een zondag de woorden die hij zei opgeschreven, dat waren er geen tien, hij was ontzettend stil. Ik ben er wel aan gewend geraakt.

-Had je dat niet van tevoren door.

Hij schreef al die brieven, dus ik wist niet dat-ie stil was. Hij las ontzettend veel en hij schaakte.

Ze heeft het heel moeilijk gehad dat hij niets zei, maar ook dat vader niet kon zingen, niet eens kon meezingen. Vals.

-Was je verliefd?

Ja.

-Waarom dan?

Ons eerste huis was in de Nieuwstraat. Binnen twee jaar zijn we getrouwd. Jullie op die kleine blauwe fietsjes. Gingen we van één tot vier naar het strand.

Hij heeft bij Bruynzeel gewerkt, in Beverwijk, dan was hij de hele week weg. Toen hij werkloos was werd hij naar een vieze boer in De Cocksdorp gestuurd. Wilde hij niet. Was hij opeens een 'luie' kerel. Gelukkig nam iemand het voor hem op: niemand werkt zo hard als hij.

-Hoe vaak kwamen je ouders naar het eiland?

Niet.

-Miste je ze niet?

Nee, we schreven brieven. Als ik maar mensen om me heen had was het goed.

-Nooit heimwee.

Je opa heeft het er wel moeilijk mee gehad dat ik naar het eiland ging.

Zij ging als meisje vissen met haar vader. Vond ze geweldig. Hij kon heel wat hebben van haar. Ze was de laatste. Er waren al twee dochters. Mijn opa wilde zo graag een zoon dat het in zijn hoofd fout ging. Hij verstuurde telegrammen: er is een zoon geboren. Op het stadhuis wist hij niet meer wat het nou was, hij moest terug om het te vragen. Haar oma kwam en zei tegen 'r zusje: je hebt een broertje hè, want dat had ze meegekregen uit het telegram. Nee, zei het zusje, het is een meisje. Nee, je vergist je. Toen hebben ze de baby nog maar eens goed bekeken om elk misverstand uit te sluiten.

Ze was een jongen, deed alles met 'r vader.

Je vader dronk niet, rookte niet.

Als hij geld nodig had vroeg hij: mag ik je portemonnee.

We hadden het niet breed.

Met Sinterklaas een klein cadeau, met jullie verjaardag iets groters.

Altijd aan het sparen.

-Eenzaam geweest?

Nee, nooit eenzaam geweest. Ik had jullie.

-Gerespecteerd op het eiland?

Nee. Gewoon. Je was altijd tevreden.

-Ook wel ontevreden?

Maar niet meer dan anderen.

-Je was nooit kwaad?

Nee! Jij was lastig en vader hield je de hand boven het hoofd.

Later dacht ik, er moet toch wel iets aanwezig zijn van die uitzet, niet alles verdwijnt toch, al is het hier of daar een lepeltje. Gevraagd. Antwoord van mijn moeder: Dat weet ik toch niet meer.

Een paar weken na dit gesprek ben ik naar de oude haven gegaan. Ik heb alles wat modern was weggedacht en me de boot voorgesteld waarmee ze hier aankwam. Ik heb een lente verzonnen, een gladde zee, een wereld die zong. En ik heb gezien hoe hij aanlegde. Ik heb een jonge vrouw van boord zien komen, met een koffer, met daarin alles voor een nieuw leven, ook al wist ze dat toen nog niet en ik nu wel. Alles is nieuw voor 'r. Ze heeft een briefje bij zich waarop staat wat ze doen moet, waar ze moet zijn. Het is mijn moeder. Ze heeft haar jas uitgedaan, die draagt ze over haar arm.

★

Mijn moeder kwam niet van het eiland. Mijn moeder kwam van ergens ver weg, een grote stad. Toen ze veertien werd brak er een oorlog uit en bleven ze vijf jaar binnen zitten omdat de vijandelijke soldaten niemand meer de straat op lieten. Buiten brandde de wereld en vanbinnen moet zij gebrand hebben. En daarna kreeg ze verkering met Jan. Jan was de jongste in een gezin met verder vier dochters. Jan was door en door verwend. Ze bleef bij hem omdat ze niet op het idee kwam bij hem weg te gaan. Pas toen er een feest was en ze hoorde dat hij erheen gegaan was met een andere vrouw heeft ze het uitgemaakt. Mijn oma heeft gehuild.

Waar is de dorpsoudste die alle verhalen nog kent, die je door het leven kan helpen, weet wat er fout kan gaan omdat zij weet wat er ooit fout is gegaan en weer fout zal gaan.